

**ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ
ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΤΙΚΗ (ΑΠΟΖΗΜΙΩΤΙΚΗ) ΑΓΩΓΗ
ΤΩΝ ΕΝΩΣΕΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ¹**

*Δημήτρης Σπυράκος
ΔρΝ - Δικηγόρος*

I. Η σημασία της συλλογικής αποζημιωτικής αγωγής

Σκοπός ενός δικαίου προστασίας των καταναλωτών οφείλει να είναι και η αποτελεσματική ικανοποίηση των αξιώσεων αποζημίωσης των καταναλωτών. Ο σκοπός αυτός αποκτά στη σύγχρονη συζήτηση ευρύτερη πλέον ευαισθητοποίηση και αποδοχή υπό το πρίσμα μίας προσέγγισης που εστιάζει στον προληπτικό χαρακτήρα που έχει για την τήρηση των κανόνων της αγοράς η ικανοποίηση των αξιώσεων αποζημίωσης των καταναλωτών. Αφτηρία έγινε ήδη από το δίκαιο του ανταγωνισμού. Το ΔΕΚ, στην απόφασή του για την υπόθεση *Courage vs Crehan* (Case C-453/99) ανάγει το δικαίωμα διεκδίκησης αποζημίωσης (των καταναλωτών) από μία παραβίαση του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού απευθείας στην Συνθήκη επισημαίνοντας τη σημαντική *συνεισφορά* που μπορούν να έχουν αποτελεσματικές αγωγές αποζημίωσης στη διατήρηση και εδραίωση του ανταγωνισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση². Εξάλλου, οι συλλογικές αγωγές παραλείψεως των ενώσεων καταναλωτών επιβεβαίωσαν παρόμοια συμπεράσματα. Δίχως τη διευκόλυνση της δυνατότητας αποζημίωσης, οι προμηθευτές δεν έχουν επαρκείς λόγους συμμόρφωσης καθώς μέχρι την απαγόρευση της παράνομης συμπεριφοράς μπορούν να κερδοσκοπούν από αυτή, ενώ και όταν αυτή απαγορεύεται μπορούν να την αντικαθιστούν εύκολα με μία άλλη.

Η δικαιοπολιτική συζήτηση για την ικανοποίηση των παραπάνω αναγκών έχει ήδη ξεκινήσει. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε την Πράσινη Βίβλο για τις αγωγές αποζημίωσης για παράβαση των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού (2005) με σκοπό ένα αποτελεσματικότερο και ευκολότερο σύστημα αγωγών αποζημίωσης για παραβάσεις των κανόνων του ελεύθερου ανταγωνισμού, προτείνοντας σε αυτή και

1. Εισηγήση σε επιστημονική εκδήλωση που διοργάνωσε στις 12.3.2008 στην Αθήνα η Ένωση Αστικολόγων.

2. Το Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΔΕΚ) στην υπόθεση *Courage vs Crehan* (Case C-453/99) ανάγει το δικαίωμα διεκδίκησης αποζημίωσης από μία παραβίαση του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού απευθείας στην Συνθήκη επισημαίνοντας μεταξύ άλλων: «*Η πλήρης αποτελεσματικότητα του άρθρου 81 της Συνθήκης και ιδίως το πρακτικό αποτέλεσμα της απαγόρευσης του άρθρου 81 παρ. 1 θα ετίθετο υπό διακινδύνευση αν δεν ήταν ανοικτό σε ατομικές απαιτήσεις αποζημίωσης για ζημία που προκλήθηκε από σύμβαση ή συμπεριφορά που περιορίζει ή στρεβλώνει τον ανταγωνισμό. Πράγματι, η ύπαρξη ενός τέτοιου δικαιώματος ενδυναμώνει τους ευρωπαϊκούς κανόνες ανταγωνισμού και αποθαρρύνει συμφωνίες ή πρακτικές, που περιορίζουν ή στρεβλώνουν τον ανταγωνισμό. Από την άποψη αυτή, οι αγωγές αποζημίωσης ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων μπορούν να έχουν σημαντική συνεισφορά στη διατήρηση αποτελεσματικού ανταγωνισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση» (έτσι και στην υπόθεση *Manfredi*, C 295/04).*

πιθανούς τρόπους αντιμετώπισής τους, ενώ την πρόθεσή της να αναλάβει δράση και όσον αφορά την παραβίαση των κανόνων προστασίας καταναλωτή επαναλαμβάνει και στην ανακοίνωσή της για τη Στρατηγική της για την πολιτική καταναλωτών 2007-2013³. Περισσότερες εξάλλου από τις μισές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν εισάγει, στη συντριπτική πλειοψηφία τους τα τελευταία χρόνια, διατάξεις που σκοπό έχουν να διευκολύνουν τη δυνατότητα του καταναλωτή να επιτυγχάνει την ικανοποίηση των αξιώσεων αποζημίωσης.

Σήμερα υπάρχουν στην πράξη πλήθος εμποδίων που αποθαρρύνουν τους καταναλωτές από τη διεκδίκηση των αξιώσεων αποζημίωσης. Είναι εξάλλου σαφές ότι η μαζική άσκηση αξιώσεων αποζημίωσης θα οδηγούσε σε μία υπερφόρτωση το σύστημα απονομής δικαιοσύνης το οποίο δυσχερώς θα μπορούσε να ανταποκριθεί. Χρειάζονται, επομένως, διαδικασίες που θα διευκολύνουν και θα απλουστεύσουν την ικανοποίηση των αξιώσεων αποζημίωσης των καταναλωτών, εξοικονομώντας χρόνο και κόστος, συμβάλλοντας συγχρόνως στην αποτροπή παραβιάσεων της νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών.

Η συλλογική αγωγή του άρθρου 10 παρ. 16 περ. δ, όπως εισήχθη με το άρθρο 13 ν. 3587/2007, αποτελεί την προσέγγιση που επέλεξε (και διαμόρφωσε) η ελληνική έννομη τάξη, αν και προδήλως με βάση την εμπειρία της θεματικής των συλλογικών αγωγών στη χώρα μας, για την αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων. Ο νέος θεσμός σκοπό είχε να ανταποκριθεί στις παραπάνω δικαιοπολιτικές επιδιώξεις. Ως βασικό μέλημα έχει τη συμβατότητά του με τις θεμελιώδεις αρχές και τη φυσιολογία του δικονομικού μας συστήματος, διαφυλάσσοντας τη δικαστική προστασία τόσο για τον προμηθευτή όσο και για τον καταναλωτή. Ο προμηθευτής είναι ο εναγόμενος διάδικος στην αποζημιωτική συλλογική αγωγή και συγχρόνως έχει τη δυνατότητα, εφόσον αμφισβητεί την υπαγωγή της αξίωσης του καταναλωτή στο δεδικασμένο της συλλογικής αγωγής, να ανακόψει τη διαταγή πληρωμής που θα εκδώσει ο τελευταίος σε περίπτωση μη ικανοποίησής του. Ομοίως προστατεύεται το δικαίωμα δικαστικής προστασίας του μη διαδίκου στη δίκη της συλλογικής αγωγής καταναλωτή καθώς δεν παράγεται από την απόρριψη της εν λόγω αγωγής κάποιο αρνητικό δεδικασμένο ούτε επηρεάζεται η δυνατότητα άσκησης της ατομικής αγωγής.

Παρακάτω επικεντρώνεται η εισήγηση σε τρία κυρίως προβλήματα που αναδεικνύονται ως θεμελιώδους σημασίας για την εφαρμοσιμότητα των διατάξεων της συλλογικής αποζημιωτικής αγωγής.

II. Υπαγωγή της συλλογικής αγωγής στην διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας

Σύμφωνα με το άρθρο 10 παρ. 20 του ν. 2251/1994 «Συλλογικές αγωγές των περιπτώσεων α' και β' της παραγράφου 16 δικάζονται κατά τη διαδικασία της ε-

3. Στρατηγική της ΕΕ για την πολιτική καταναλωτών 2007-2013. Ενδυνάμωση των καταναλωτών, προώθηση της ευημερίας τους και αποτελεσματική προστασία τους» COM (26.3.2007).

κούσιας δικαιοδοσίας, στη συντομότερη δυνατή δικάσιμο». Η διάταξη επαναλαμβάνει τη διατύπωση του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 12 του άρθρου 10 πριν την τροποποίηση, δίχως να επεκτείνει την πρόβλεψη της εκουσίας δικαιοδοσίας και στην περίπτωση της αποζημιωτικής συλλογικής αγωγής. Αν και εκ πρώτης όψεως θα αποτελούσε ένα δικονομικό παράδοξο να ήταν θέληση του νομοθέτη η παράλληλη και ανεξάρτητη δρομολόγηση δύο διαφορετικών δικών προκειμένου να επιτευχθεί η παύση και η αποκατάσταση των συνεπειών μίας παράνομης αντικαταναλωτικής συμπεριφοράς – τούτο δε μάλιστα σε συνάρτηση με τη διακηρυγμένη πρόθεση του νομοθέτη για αποτελεσματικές και μη χρονοβόρες διαδικασίες αποζημίωσης των καταναλωτών – είναι προς διερεύνηση αν η εν λόγω μη ρητή αναφορά (παράλειψη) μπορεί να αναπληρωθεί από την ερμηνευτική προσέγγιση. Από τη διάταξη του άρθρου 739 ΚΠολΔ, κατά την οποία «όλες οι υποθέσεις που αναφέρονται στα άρθρα 782 ως 866 υπάγονται στην ειδική διαδικασία των άρθρων 741 έως 781, καθώς και κάθε άλλη υπόθεση που υπάγεται με διάταξη νόμου στη διαδικασία αυτή», φαίνεται πράγματι να στοιχειοθετείται ένα σοβαρό επιχείρημα για την υπαγωγή της αγωγής της περίπτωσης δ' που αφορά την αναγνώριση του δικαιώματος αποκατάστασης της ζημίας που υφίστανται οι καταναλωτές στη διαδικασία της αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας. Και αυτό γιατί ουσιαστικά με την παραπάνω διάταξη του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας θεμελιώνεται τεκμήριο υπέρ της αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας στις περιπτώσεις που ο νόμος δεν παραπέμπει ρητά μια διαφορά στην εκούσια διαδικασία. Το τεκμήριο αυτό ισχύει κυρίως όσον αφορά τις «μη γνήσιες» υποθέσεις εκουσίας διαδικασίας, οι οποίες, σε αντίθεση με τις γνήσιες, ενέχουν στοιχεία αντιδικίας, πρόκειται δηλαδή για κατ' ουσίαν ιδιωτικές «διαφορές»⁴.

Αμφισβητήσιμο, ωστόσο, είναι κατά πόσον, ισχύει το τεκμήριο αυτό και για την αναγνωριστική συλλογική αγωγή της περ. δ' του άρθρου 10 του ν. 2251/1994, καθώς δεν πρόκειται εν προκειμένω περί αμιγούς ιδιωτικής διαφοράς που θα μπορούσε να διαγνωσθεί κατά την αμφισβητούμενη διαδικασία, ή αν, λαμβανομένου υπόψη και του σκοπού που επεδίωκε ο νομοθέτης με την εισαγωγή στο νόμο της αποζημιωτικής αγωγής, πρέπει να γίνει διασταλτική ερμηνεία της διάταξης, ώστε και αυτή η συλλογική αγωγή να υπαχθεί στη διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας.

Η διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας έχει δύο αντικείμενα: πρώτον, την δικονομική αξίωση παροχής ένδικης προστασίας, και δεύτερον, την αξίωση του δια-

4. Στη θεωρία εκπροσωπείται και η αναλογική επέκταση της εκουσίας δικαιοδοσίας, παρά την ισχύ του τεκμηρίου, ακόμη και σε περιπτώσεις που ενέχουν το στοιχείο της αντιδικίας, εφόσον δεν πρόκειται στην πραγματικότητα για ιδιωτικές διαφορές, αλλά για διαφορές που εμφανίζουν τα χαρακτηριστικά και την ιδιορρυθμία των υποθέσεων που υπάγονται στην εκούσια δικαιοδοσία, που αφορούν δηλαδή την διάπλαση μιας έννομης σχέσης χωρίς να αναγνωρίζεται παράλληλα και ιδιωτικό δικαίωμα του ενάγοντος έναντι του εναγομένου, βλ. Κ. Μπέη, «Η έννοια της εκουσίας δικαιοδοσίας και η ερμηνευτική διεύρυνσις του άρθρου 784 ΚΠολΔ», Αρμ 23, σελ. 721 επ.

δίκου κατά της πολιτείας να προβεί στην απαιτούμενη διάπλαση, χωρίς να υφίσταται ιδιωτικού δικαίου αξίωση του αιτούντος εναντίον κάποιου άλλου προσώπου, αφού τέτοιου είδους διάγνωση δεν μπορεί να αποτελεί αντικείμενο της εκούσιας δικαιοδοσίας. Αυτή είναι, εξάλλου, και η βασική διαφορά ανάμεσα στην αμφισβητούμενη και την εκούσια δικαιοδοσία, ότι δηλαδή στην πρώτη, παράλληλα με την αιτούμενη διάπλαση, αντικείμενο της δίκης αποτελεί και η διαπίστωση της ύπαρξης ιδιωτικού δικαιώματος του ενάγοντος κατά του εναγόμενου να ανεχθεί την αιτούμενη διάπλαση. Κατ' αυτόν τον τρόπο ως υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας ορίζονται εκείνες που έχουν ως αντικείμενο την διάπλαση ορισμένης έννομης σχέσης και την παράλληλα αυθεντική διαπίστωση της νομιμότητας της εν λόγω διάπλασης χωρίς την προηγούμενη αυθεντική αναγνώριση ιδιωτικού δικαιώματος⁵. Προκειμένου, λοιπόν, να κατανοήσουμε την επιλογή του νομοθέτη ως προς τη διαδικασία που υπάγει τη συλλογική αγωγή της περ. δ' στην αμφισβητούμενη δικαιοδοσία, πρέπει να εξετάσουμε αφενός τους ουσιαστικούς λόγους για τους οποίους η συλλογική αγωγή των περ. α' και β' υπήχθη στην εκούσια δικαιοδοσία και αφετέρου την φύση της συλλογικής αγωγής της περ. δ'.

Είναι βέβαιο ότι η προστασία των συλλογικών συμφερόντων των καταναλωτών δεν μπορεί να επιδιωχθεί με τα συνήθη δικονομικά μέσα που προβλέπονται στον ΚΠολΔ, καθώς τα συλλογικά συμφέροντα του καταναλωτικού κοινού δεν συνδέονται με ορισμένο υποκείμενο, αλλά αναφέρονται σε αόριστο αριθμό άδηλων ενδιαφερομένων. Εφόσον, λοιπόν, για την προστασία του συλλογικού συμφέροντος των καταναλωτών δεν προσφέρεται η συνήθης αγωγή, καθώς στην πολιτική δίκη για τη νομιμοποίηση του ενάγοντος απαιτείται κατά κανόνα να είναι αυτός φορέας συγκεκριμένου προσβαλλόμενου δικαιώματος, ο νομοθέτης επέλεξε τη διάπλαση συλλογικού φορέα, της ένωσης καταναλωτών, στον οποίο προσνέμεται η εξουσία να παριστά τέτοια συμφέροντα, προκειμένου να διεξάγει τις σχετικές δίκες στο όνομά του⁶. Με τη συλλογική αγωγή, λοιπόν, οι ενώσεις καταναλωτών δεν τείνουν στην προστασία δικαιώματος ή συμφέροντος της ίδιας της ενάγουσας ένωσης ή των μελών της, αλλά «γενικότερου» συμφέροντος των καταναλωτών. Είναι, όμως, ευνόητο ότι η ελευθερία διαθέσεως του αντικειμένου της δίκης και το συζητητικό σύστημα, ως προεκτάσεις της ιδιωτικής αυτονομίας στο δικονομικό δίκαιο, δεν μπορούν να ισχύσουν χωρίς άλλο στο πλαίσιο διαδικασίας, η οποία δεν αποβλέπει στην προστασία υποκειμενικών δικαιωμάτων, αλλά προορίζεται να επιβάλει κανόνες νομικής συμπεριφοράς και να εξασφαλίσει την τήρησή τους χάριν γενικών συμφερόντων. Αντιθέτως, το ανακριτικό σύστημα και η αρχή της ελεύθερης απόδειξης που ισχύουν στη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας συμβιβάζονται έτσι απόλυτα με

5. Βλ. σχετικά Κ. Μπέη, ό.π., Γ. Μητσόπουλου, Η έννοια της εκούσιας δικαιοδοσίας, ΝΔ 1971, σ. 339, Αρβανιτάκη, σε: Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας, ΕρμΚΠολΔ, Εισαγ. 739-866, αρ. περ. 1-2.

6. Έτσι Σ. Μαθία, «Η συλλογική Δικαστική προστασία των καταναλωτών», ΕλΔ 1993, σελ. 1419 επ.

τους στόχους της συλλογικής αγωγής⁷. Για τους παραπάνω λόγους η συλλογική αγωγή των περιπτώσεων α' και β' του άρθρου 10 παρ. 16 υπήχθη στην διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας.

Ωστόσο, το αντικείμενο στη συλλογικής αγωγής αποτελεί ταυτόχρονα και την ειδοποιό διαφορά αυτής της μορφής δικαστικής προστασίας από την εκουσία δικαιοδοσία, η οποία, όπως ήδη αναφέρθηκε, εντάσσεται στην καθοριστική λειτουργία του δικαίου. Με δεδομένο ότι αντικείμενο της δίκης που διεξάγεται με τη συλλογική αγωγή δεν είναι η διάγνωση οποιασδήποτε αξιώσεως της ενώσεως καταναλωτών κατά του προμηθευτή, αλλά η διαπίστωση της αντικαταναλωτικής συμπεριφοράς του προμηθευτή, η απαγόρευση της και η ρύθμιση της κατάστασης κατά τέτοιο τρόπο ώστε να μην έρχεται σε σύγκρουση με το γενικότερο καταναλωτικό συμφέρον, οπότε το δικαστήριο κατά την παροχή συλλογικής έννομης προστασίας δεν λειτουργεί αποκαταστατικά, αλλά καθορίζει το μέτρο της επιβαλλόμενης συμπεριφοράς των προμηθευτών, ώστε αυτή να μην προσκρούει στα γενικότερα συμφέροντα του καταναλωτικού κοινού, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι, με τη συλλογική αγωγή εισήχθη στην ελληνική έννομη τάξη νέα μορφή παροχής δικαστικής προστασίας, η οποία έχει ως βασικά γνωρίσματα την ένταξή της στην καθοριστική λειτουργία του δικαίου και την έλλειψη διαφοράς, αποκλίνει από την εκουσία δικαιοδοσία κατά το περιεχόμενο των συμφερόντων, στην κατοχύρωση ή προστασία των οποίων αποβλέπει⁸.

Ωστόσο, τα παραπάνω συνηγορούν υπέρ της υπαγωγής στην εκούσια δικαιοδοσία και της περ. δ' που αφορά την αναγνώριση του δικαιώματος αποζημίωσης των καταναλωτών, καθώς και στην αποζημιωτική αγωγή ενυπάρχουν τα ανωτέρω αναφερόμενα στοιχεία της παρεχόμενης με τη συλλογική αγωγή δικαστικής προστασίας. Ειδικότερα, με την άσκηση της συλλογικής αγωγής της περ. δ' η ένωση καταναλωτών δεν αποσκοπεί και πάλι στην αναγνώριση ιδιωτικού δικαιώματός της έναντι του εκάστοτε εναγομένου, ώστε να πρόκειται για διαφορά που θα έπρεπε να υπαχθεί στην αμφισβητούμενη δικαιοδοσία. Αντιθέτως, και σε αυτήν την περίπτωση συλλογικής αγωγής η ένωση καταναλωτών παρίσταται στο δικαστήριο εκπροσωπώντας τα συλλογικά συμφέροντα του καταναλωτικού κοινού και επιδιώκοντας την αναγνώριση δικαιώματος αόριστου, απεριόριστου και άγνωστου καταρχήν αριθμού καταναλωτών, οι οποίοι έχουν υποστεί βλάβη από την παράνομη συμπεριφορά του προμηθευτή. Εμφανίζεται, λοιπόν, και εδώ η στοιχειώδης ιδιορρυθμία της εκούσιας δικαιοδοσίας, η οποία την διαφοροποιεί από την αμφισβητούμενη δικαιοδοσία, δηλαδή η προσπάθεια διάπλασης μιας έννομης σχέσης χωρίς να αναγνωρίζεται ιδιωτικό δικαίωμα της ενάγουσας ένωσης καταναλωτών κατά του εναγομένου προμηθευτή.

7. Βλ. Πουλιάδη, «Οι ενώσεις καταναλωτών και η συλλογική αγωγή», σελ. 37-39.

8. Έτσι Στ. Κουσόλη, «Τα αποτελέσματα αποφάσεως επί συλλογικής αγωγής. Ιδίως επί χρήσεως καταχρηστικών ΓΟΣ, ενόψει της ΑΠ 1219/2001», ΔΕΕ 2002, 1099 επ., δημοσιευμένο και σε: Ένωσης Δικαίου Προστασίας Καταναλωτή, Η προστασία του καταναλωτή στις τραπεζικές συναλλαγές, Πρακτικά πρώτου συνεδρίου, 2004, σελ. 46 επ.

Θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι εν προκειμένω έχουμε αναγνώριση δικαιώματος που πρέπει να οδηγήσει τη διαφορά στην αμφισβητούμενη δικαιοδοσία, μολοντί δεν πρόκειται για αμιγές δικαίωμα της ένωσης, δηλαδή του διαδίκου της δίκης, αλλά για δικαίωμα αόριστου αριθμού καταναλωτών. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε βάσιμα να υποστηριχθεί, αν στη συνέχεια ο νομοθέτης υποχρέωνε τον εκάστοτε εναγόμενο προμηθευτή να αποζημιώσει όλους τους ζημιωθέντες από την παράνομη συμπεριφορά καταναλωτές, χωρίς εκείνοι καν να τον οχλήσουν ή με μια απλή γνωστοποίηση της αξίωσής τους σε αυτόν. Ωστόσο, ο νομοθέτης δεν προβαίνει σε τέτοιου είδους πρόβλεψη. Με την απόφαση που δέχεται τη συλλογική αγωγή του άρθρου 10 παρ. 16 περ. δ' δεν υποχρεούται απευθείας ο προμηθευτής να αποζημιώσει όλους τους καταναλωτές που έχουν υποστεί βλάβη από την παράνομη συμπεριφορά του, αλλά απλώς δίνεται η δυνατότητα στον κάθε καταναλωτή να προβεί στην έκδοση διαταγής πληρωμής βάσει της δικαστικής απόφασης, η οποία εν προκειμένω αποτελεί τίτλο εκτελεστό. Και εν προκειμένω, όμως, για να ικανοποιηθεί το ιδιωτικό συμφέρον του κάθε καταναλωτή πρέπει αυτός να μεριμνήσει για την έκδοση διαταγής πληρωμής, και τούτο εφόσον προηγουμένως δεν ανταποκριθεί ο προμηθευτής στο θεμελιωμένο αίτημά του για την ικανοποίηση της απαίτησης.

Ο εν λόγω σκοπός του νομοθέτη καθίσταται ακόμη περισσότερο προφανής από τη διάταξη της παραγράφου 20 εδ. δ' του ίδιου άρθρου, όπου ορίζεται ότι «*Το δεδικασμένο απόφασης που δέχεται εν όλω ή εν μέρει αγωγή της περίπτωσης δ' της παραγράφου 16 ισχύει και υπέρ των ζημιωθέντων καταναλωτών, έστω και αν αυτοί δεν είχαν συμμετάσχει στη σχετική δίκη*». Με την αποζημιωτική αγωγή, λοιπόν, ήρθε ο νομοθέτης να διευκολύνει τον καταναλωτή στην επιδίωξη των ιδιωτικών του συμφερόντων. Πρόκειται δηλαδή για την απονομή στις ενώσεις καταναλωτών μιας ακόμη δυνατότητας προάσπισης των συλλογικών συμφερόντων του καταναλωτικού κοινού, σε καμία όμως περίπτωση δεν μπορεί να γίνει λόγος για αναγνώριση ιδιωτικού δικαιώματος της ένωσης έναντι του προμηθευτή, η οποία θα υπήγαγε χωρίς άλλο την συλλογική αγωγή αυτού του είδους στην αμφισβητούμενη δικαιοδοσία.

Προς επίρρωση των παραπάνω λειτουργεί και η λογική ένταξη της περ. δ' στο πνεύμα του νόμου. Προς το σκοπό αυτό βοηθάει και η ίδια η λεκτική διατύπωση της διάταξης, η οποία κάνει λόγο για αποκατάσταση της ζημίας που υφίστανται οι καταναλωτές από «*την παράνομη συμπεριφορά*». Ο νομοθέτης με το γράμμα της διάταξης ουσιαστικά παραπέμπει στην παράνομη συμπεριφορά της οποίας ζητείται η παράλειψη με την συλλογική αγωγή της περ. α' του άρθρου 10 παρ. 16. Εντάσσεται στην πραγματικότητα η αναγνώριση του δικαιώματος αποκατάστασης στο ευρύτερο πλαίσιο της δικαστικής προστασίας που παρέχεται με την διάταξη του άρθρου 10 παρ. 16, παρέχοντας απλώς μια επιπλέον δυνατότητα στις ενώσεις καταναλωτών, που αποσκοπεί στην ασφαλέστερη και ευκολότερη προάσπιση των συλλογικών συμφερόντων του καταναλωτικού κοινού με αναφορά πάντοτε στην ίδια παράνομη συμπεριφορά. Για το λόγο αυτό καθίσταται ουσιαστικά επιβεβλημένη η

υπαγωγή και της σχετικής συλλογικής αγωγής στη διαδικασία της εκουσίας δικαιοδοσίας, αφού ισχύουν και σε αυτήν την περίπτωση οι δικαιολογητικοί λόγοι που οδηγούν στη δικαιοδοσία αυτή την συλλογική αγωγή της περ. α'. Με δεδομένο δε το προβάδισμα που δίνεται στην τεολογική ερμηνεία των κανόνων δικαίου, που οδηγεί στη διόρθωση του γράμματος αυτών σε όσες περιπτώσεις η γραμματική τους διατύπωση εμποδίζει την επίτευξη του σκοπού του, πρόκειται εδώ για περίπτωση ουσιαστικά επιβεβλημένης διασταλτικής ερμηνείας και διεύρυνσης του άρθρου 10 παρ. 20 εδ. α', λαμβανομένου μάλιστα υπόψη του γεγονότος ότι η υπαγωγή της περ. δ' στην αμφισβητούμενη δικαιοδοσία μάλλον θα αποτελούσε τροχοπέδη στη διασφάλιση των συμφερόντων των καταναλωτών, λειτουργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο ενάντια στον ίδιο το σκοπό του νόμου και τη βούληση του νομοθέτη.

III. Καμία αποσβεστική προθεσμία για την αποζημιωτική συλλογική αγωγή

Σύμφωνα με το άρθρο 10 παρ. 18 του ν. 2251/1994, «Η συλλογική αγωγή ασκείται σε αποκλειστική προθεσμία έξι (6) μηνών από την τελευταία εκδήλωση της παράνομης συμπεριφοράς που αποτελεί τη βάση της. Κατ' εξαίρεση, οι απαιτήσεις της περίπτωσης δ' της παραγράφου 16 υπόκεινται στην παραγραφή του άρθρου 937 του Αστικού Κώδικα». Από την αδόκιμη διατύπωση της διάταξης θα μπορούσε κανείς να συμπεράνει ότι η συλλογική αγωγή τόσο των περιπτώσεων α' και β' όσο και της περίπτωσης δ' πρέπει επί ποινή απαραδέκτου να ασκηθεί εντός 6 μηνών από την τελευταία εκδήλωση της παράνομης συμπεριφοράς και ότι μόνο οι ατομικές αγωγές των καταναλωτών θα μπορούσαν να εγερθούν και μετά την πάροδο του εξαμήνου, καθώς αυτές «κατ' εξαίρεση» υπόκεινται στην πενταετή παραγραφή του άρθρου ΑΚ 937. Ωστόσο, μια τέτοια ερμηνεία θα καθιστούσε τη συγκεκριμένη διάταξη ουσιαστικά «κενή» και άνευ περιεχομένου, αφού θα ήμασταν αναγκασμένοι να δεχτούμε ότι εισάγει εξαίρεση από τον κανόνα της εξαμήνης αποσβεστικής προθεσμίας μόνο και μόνο για να επιβεβαιώσει τον κανόνα της πενταετούς παραγραφής των αξιώσεων από αδικοπραξία. Αν, όμως, αυτή ήταν η πραγματική πρόθεση του νομοθέτη, δεν θα υπήρχε κανένας λόγος εισαγωγής της εξαίρεσης του δεύτερου εδαφίου, το οποίο υπό τη συγκεκριμένη οπτική φαντάζει πραγματικά περιττό. Αν ο νομοθέτης ήθελε να υπαγάγει όλες τις περιπτώσεις συλλογικής αγωγής στην εξαμήνη αποσβεστική προθεσμία, αρκούσε το εδάφιο α' της συγκεκριμένης διάταξης, αφού με το εδάφιο β' δεν εισάγεται στην πραγματικότητα κάποια ειδική ρύθμιση, αλλά επαναλαμβάνεται ο κανόνας του άρθρου ΑΚ 937, ο οποίος θα ίσχυε και χωρίς τη ρητή αναφορά του στο νόμο.

Ορθότερο, με βάση τα παραπάνω, είναι να ερμηνεύσουμε τη διάταξη χωρίς προσήλωση στο ούτως ή άλλως οξύμωρο γράμμα του νόμου και με βάση την πραγματική βούληση του νομοθέτη, η οποία δεν μπορεί παρά να κατευθύνεται στην εξαίρεση της συλλογικής αγωγής της περ. δ' από τον κανόνα της εξαμήνης αποσβεστικής προθεσμίας και στη θέσπιση ειδικής πενταετούς αποσβεστικής προθεσμίας, μέ-

σα στην οποία μπορεί να ασκηθεί αυτού του είδους η συλλογική αγωγή. Την άποψη αυτή, εξάλλου, επιρρώνει και η αβλεψία του νομοθέτη, ο οποίος στον κανόνα περί αποσβεστικής προθεσμίας επιλέγει να εισάγει εξαίρεση που αφορά την παραγραφή, ενώ η αποσβεστική προθεσμία και η παραγραφή αποτελούν δυο εντελώς διαφορετικές δικαιοϊκές έννοιες.

Ειδικότερα, με το εδ. α' της συγκεκριμένης διάταξης ο νομοθέτης ορίζει το χρονικό διάστημα, μέσα στο οποίο οι ενώσεις καταναλωτών δικαιούνται να προβούν στην άσκηση συλλογική αγωγής, μετά δε την παρέλευση απράκτου του συγκεκριμένου χρόνου το δικαίωμά τους αυτό αποσβήνεται οριστικά. Εν συνεχεία, ο νομοθέτης επιλέγει να υπαγάγει τις αξιώσεις της περίπτωσης δ' της παραγράφου 16 στην πενταετή παραγραφή τονίζοντας, όμως, ότι εν προκειμένω πρόκειται για εξαίρεση από την αποσβεστική προθεσμία του προηγούμενου εδαφίου. Είναι βέβαιο πως η αποδοχή της γραμματικής ερμηνείας του άρθρου δημιουργεί ερωτηματικά, αφού φαίνεται να συνδέει θεσμούς του δικαίου που δεν τελούν σε ουσιαστική συνάφεια μεταξύ τους. Τούτο καθώς σε αποσβεστική προθεσμία υπόκεινται τα δικαιώματα, σε αντίθεση με τις αξιώσεις που υπόκεινται σε παραγραφή. Ωστόσο, η θεμελιωτική βάση του δικαιώματος της ένωσης καταναλωτών στην προστασία του συλλογικού συμφέροντος των καταναλωτών επιβάλλει τη μη επέκταση της αποσβεστικής προθεσμίας στην περίπτωση της αποζημιωτικής συλλογικής αγωγής. Πράγματι, στην περίπτωση της συλλογικής αγωγής παραλείψεως με την πάροδο εξαμήνου από την παύση της παράνομης συμπεριφοράς θεωρεί ο νομοθέτης ότι εκλείπει ο λόγος της μελλοντικής προστασίας, καθώς τεκμαίρει ότι ο προμηθευτής έχει παραλείψει αυτήν. Τούτο δεν εμποδίζει την ένωση καταναλωτών να ασκήσει νέα αγωγή παραλείψεως επικαλούμενη όμως νέα γεγονότα που θα καταδεικνύουν ότι η παράνομη αυτή συμπεριφορά θα εκδηλωθεί εκ νέου στο άμεσο μέλλον (έτσι η παρ. 16 προβλέπει ότι η ένωση καταναλωτών μπορεί να ζητήσει την παράλειψη της παράνομης συμπεριφοράς και πριν αυτή εκδηλωθεί). Αντιθέτως, το δικαίωμα της ένωσης καταναλωτών για την άσκηση της αποζημιωτικής αγωγής διατηρεί τη θεμελιωτική του βάση και αξία και μετά την πάροδο του εξαμήνου καθώς ουδόλως αμβλύνεται η αξίωση των καταναλωτών για αποζημίωση. Αντιθέτως, η πρόβλεψη με το εδάφιο α' της παρ. 18 εξαμήνης αποσβεστικής προθεσμίας θα είχε ως αποτέλεσμα την υπονόμευση του συλλογικού συμφέροντος των καταναλωτών και του δικαιώματος της ένωσης καταναλωτών καθώς ενώ οι καταναλωτές διατηρούν στο ακέραιο τις αξιώσεις αποζημίωσης από την παράνομη συμπεριφορά του προμηθευτή και υφίσταται επομένως λόγος, η ένωση καταναλωτών δεν μπορεί να ασκήσει το δικαίωμά της. Δημιουργείται εύλογα, επομένως, το ερώτημα ποια είναι η εξαίρεση που εισάγει ο νομοθέτης με το εδάφιο β', αφού αν γίνει δεκτή η τυπική γραμματική ερμηνεία της διάταξης φαίνεται να εισάγεται ένας κανόνας περί αποσβεστικής προθεσμίας και να επιβεβαιώνεται ο κανόνας της πενταετούς παραγραφής, χωρίς, ωστόσο, να μπορεί κανείς να αντιληφθεί ποιο εξαιρετικό καθεστώς εισάγεται εδώ. Τού-

το, καθώς σε κάθε περίπτωση η παραγραφή των αξιώσεων αυτών θα ήταν πενταετής, αφού ως αξιώσεις προερχόμενες από αδικοπραξία υπόκεινται στον κανόνα του άρθρου 937 ΑΚ.

Δεν ισχύει, όμως, το ίδιο αν δεχτούμε ότι ο νομοθέτης είχε πράγματι στόχο να εισάγει σχετικά με την περίπτωση δ' ένα εξαιρετικό καθεστώς, προέβη όμως σε άστοχη διατύπωση, με αποτέλεσμα τη δημιουργία σύγχυσης σε σχέση με την πραγματική του βούληση και το πραγματικό περιεχόμενο της διάταξης. Αν δεν συνέβαινε κάτι τέτοιο δεν υπήρχε ουσιαστικός λόγος ύπαρξης του εδαφίου β' της διάταξης, πολλώ δε μάλλον δεν θα είχε χρησιμοποιήσει ο νομοθέτης την έκφραση «κατ' εξαίρεση». Και η μόνη εξαίρεση που θα μπορούσε να ανταποκρίνεται στη βούληση του νομοθέτη, ο οποίος με την τροποποίηση του νόμου αποσκοπούσε στην εισαγωγή διατάξεων που θα διασφάλιζαν περισσότερο τα συμφέροντα των καταναλωτών και θα τους διευκόλυναν στην προάσπιση και τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων τους, είναι η εξαίρεση από την πρόβλεψη αποσβεστικής εν γένει προθεσμίας για την άσκηση των συλλογικών αγωγών της περ. δ', ώστε οι ενώσεις καταναλωτών να μπορούν να ζητήσουν την αναγνώριση των αξιώσεων αποζημίωσης δίχως να περιορίζονται από την παρέλευση εξαμήνου από την παύση της συμπεριφοράς. Πρόθεση του νομοθέτη είναι λοιπόν η απάλειψη της αποσβεστικής προθεσμίας που εκφράζεται με τη φράση «κατ' εξαίρεση» και συνακόλουθα να μπορούν και μετά την πάροδο του χρόνου αυτού οι ενώσεις καταναλωτών να δραστηριοποιηθούν και οι καταναλωτές να επωφεληθούν από την ειδική διαδικασία που προβλέπεται στην παράγραφο 20 του ίδιου άρθρου για την ικανοποίηση των αξιώσεών. Αντιθέτως, αν γίνει δεκτό ότι και η αναγνωριστική συλλογική αγωγή υπόκειται στην εξαμηνιαία αποσβεστική προθεσμία, τότε τίθεται υπό αμφισβήτηση η ίδια η χρησιμότητα και η αποτελεσματικότητά της, αφού περιορίζεται σημαντικά το πεδίο εφαρμογής της συγκεκριμένης διαδικασίας, η οποία προϋποθέτει την έγκαιρη έγερση της συλλογικής αγωγής (λαμβάνοντας μάλιστα υπόψη ότι η ίδια παράνομη συμπεριφορά εκδηλώνεται και πολλές φορές παύει από πληθώρα προμηθευτών με αποτέλεσμα η προθεσμία του εξαμήνου να καθίσταται ασφυκτική για την ένωση καταναλωτών, οδηγώντας εντέλει στη προνομιακή μεταχείριση των μη εναγομένων εντός του εξαμήνου επιχειρήσεων).

IV. Διακοπή της παραγραφής με την έγερση αναγνωριστικής συλλογικής αγωγής

Σύμφωνα με την ΑΚ 261 εδ. α' η παραγραφή μιας αξίωσης διακόπτεται με την έγερση αγωγής. Ως αγωγή εν προκειμένω εννοείται κυρίως η κατανηφιστική, σε σχέση δε με την αναγνωριστική αγωγή γίνεται δεκτό ότι αυτή διακόπτει την παραγραφή μόνο αν αφορά την αξίωση και όχι την έννομη σχέση, από την οποία απορρέει η αξίωση, και υπό την προϋπόθεση ότι η έννομη σχέση την οποία αφορά αποτελεί βάση της μη ασκηθείσας κατανηφιστικής αγωγής. Εννοείται βέβαια ότι η έγερση της αγωγής διακόπτει την παραγραφή εφόσον αυτή ασκείται εκ μέρους του δικαιούχου και κατά του υποχρέου. Ζήτημα, ωστόσο, γεννάται σε σχέση με τη δια-

κοπή της παραγραφής των επιμέρους ατομικών αξιώσεων των καταναλωτών σε περίπτωση έγερσης της αναγνωριστικής συλλογικής αγωγής της περ. δ' του άρθρου 10 παρ. 16 του ν. 2251/1994. Και αυτό γιατί, ενώ συντρέχουν στη συγκεκριμένη περίπτωση οι προϋποθέσεις διακοπής της παραγραφής παρά την αναγνωριστική φύση της αγωγής, αμφισβητείται η δυνατότητα αυτή, επειδή την αναγνωριστική συλλογική αγωγή ασκεί η ένωση καταναλωτών και όχι ο μεμονωμένος καταναλωτής που δικαιούται την αποζημίωση.

Αποβλέποντας, ωστόσο, στο σκοπό των τροποποιημένων με τον ν. 3587/97 διατάξεων του νόμου 2251/1994, όπως αυτός διακηρύσσεται στην εισηγητική έκθεση, και προβαίνοντας σε εύλογη διασταλτική ερμηνεία της διάταξης περί διακοπής της παραγραφής, είναι επιβεβλημένο να δεχτούμε ότι η εκ μέρους της ένωσης καταναλωτών άσκηση της αναγνωριστικής συλλογικής αγωγής διακόπτει την παραγραφή των αξιώσεων των μεμονωμένων καταναλωτών. Ειδικότερα, όπως προκύπτει και από την αιτιολογική έκθεση του νόμου περί, «με την αναγνώριση αυτού του είδους της συλλογικής αγωγής παρέχεται η δυνατότητα στον ζημιωθέντα καταναλωτή να επιδιώξει σε ατομικό επίπεδο με σύντομη διαδικασία την ικανοποίηση δεδομένης απαίτησής του με βάση την αμετάκλητη δικαστική απόφαση που έχει εκδοθεί επί συλλογικής αγωγής. Με τη δικονομική αυτή δυνατότητα ο καταναλωτής, αξιοποιώντας τις διαπλαστικές συνέπειες της δικαστικής απόφασης, απολαμβάνει της έννομης προστασίας χωρίς να αποθαρρύνεται από τις χρονοβόρες διαδικασίες και το βάρος των δικαστικών δαπανών για νόμιμες απαιτήσεις του και ιδίως για απαιτήσεις μικρού χρηματικού αντικειμένου»⁹.

Ωστόσο, αυτή η επιλογή του νομοθέτη προς εξυπηρέτηση των συμφερόντων του καταναλωτικού κενού θα αποβεί πραγματικά γράμμα κενό αμφίβολης σημασίας, αν δεν γίνει δεκτή η μέσω της έγερσης της συλλογικής αγωγής διακοπή της παραγραφής των ατομικών αξιώσεων των καταναλωτών. Και αυτό γιατί, με δεδομένο ότι οι μεμονωμένοι καταναλωτές μπορούν να προβούν στη διαδικασία της παραγράφου 20 του άρθρου 10 για την ικανοποίηση της αξίωσής τους για αποζημίωση μόνο εφόσον καταστεί αμετάκλητη η δικαστική απόφαση επί συλλογικής αγωγής, αν γίνει δεκτό ότι η παραγραφή των αξιώσεών τους τρέχει καθ' όλη τη διάρκεια εκδίκασης της συλλογικής αγωγής, είναι βέβαιο ότι, υπό το ισχύον σύστημα απονομής δικαιοσύνης και με βάση την εμπειρία και από τις μέχρι σήμερα αναιρετικά ελεγχθείσες αποφάσεις επί συλλογικών αγωγών, μέχρι να γίνει αμετάκλητη η απόφαση επί συλλογικής αγωγής είναι το πλέον πιθανόν να έχει περάσει η πενταετία και να έχουν ήδη παραγραφεί οι αξιώσεις τους ή και αν ακόμη κάποιες δεν έχουν παραγραφεί θα είναι αυτές ενός μικρού χρονικού διαστήματος. Ουσιαστικά, λοι-

9. Αιτιολογική Έκθεση στο σχέδιο νόμου «τροποποίηση και συμπλήρωση του ν. 2251/1994 «προστασία των Καταναλωτών», όπως ισχύει - Ενσωμάτωση οδηγίας 2005/29 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου», σελ. 2.

πόν, δεν θα μπορούν οι καταναλωτές να επωφεληθούν από το δεδικασμένο της απόφασης που δέχεται τη συλλογική αγωγή, με αποτέλεσμα να αμφισβητείται η δραστηριότητα της διάταξης. Ορθότερο, λοιπόν, είναι να γίνει δεκτό ότι και η άσκηση της αναγνωριστικής συλλογικής αγωγής διακόπτει την παραγραφή των επιμέρους αξιώσεων των μεμονωμένων καταναλωτών. Το επιχείρημα δε για την αντίκρουση της άποψης αυτής ότι τη συλλογική αγωγή ασκεί η ένωση καταναλωτών και όχι ο εκάστοτε δικαιούχος, με αποτέλεσμα να μην διακόπτεται η παραγραφή με την έγερση της συλλογικής αγωγής, δεν πρέπει να οδηγήσει στην δυσχέραση της προστασίας των καταναλωτών και την άρση της παρεχόμενης από το νόμο δυνατότητας προστασίας τους, αφού είναι σε κάθε περίπτωση βέβαιο ότι η ένωση καταναλωτών μέσω της αναγνωριστικής συλλογικής αγωγής δεν αποσκοπεί στην προάσπιση ιδίων συμφερόντων, αλλά στην διασφάλιση και την αναγνώριση των συμφερόντων όλων των θιγόμενων από μια παράνομη συμπεριφορά καταναλωτών, είναι δε βέβαιο ότι η αποδοχή τέτοιου είδους συλλογικής αγωγής δεν θα είχε καμία πρακτική σημασία, αν είχαν ήδη υποπέσει σε παραγραφή οι ατομικές αξιώσεις των καταναλωτών.

Για τον λόγο αυτό, εξάλλου, στο τρίτο εδάφιο του άρθρου 10 παρ. 20 ορίζεται ρητά ότι «Το δεδικασμένο απόφασης που δέχεται εν όλω ή εν μέρει αγωγή της περίπτωσης δ' της παραγράφου 16 ισχύει και υπέρ των ζημιωθέντων καταναλωτών, έστω και αν αυτοί δεν είχαν συμμετάσχει στη σχετική δίκη». Όσον αφορά δηλαδή το δεδικασμένο, το οποίο κατά τη διάταξη ΚΠολΔ 324 υπάρχει μεταξύ των ίδιων προσώπων με την ίδια ιδιότητα, ο νομοθέτης προέβη σε ρητή διεύρυνση των υποκειμενικών του ορίων, προκειμένου να μπορούν οι καταναλωτές να επωφεληθούν από το δεδικασμένο επί της συλλογικής αγωγής. Ωστόσο, η επιλογή αυτή του νομοθέτη δεν θα έχει καμία πρακτική αξία, αν δεν γίνει δεκτό ότι επεκτείνεται και στα αποτελέσματα της άσκησης της συλλογικής αγωγής από την ένωση καταναλωτών ειδικά όσον αφορά το ζήτημα της διακοπής της παραγραφής. Η σιωπή του νομοθέτη ως προς το ζήτημα αυτό δεν πρέπει εξ αντιδιαστολής να μας οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι η έγερση της αναγνωριστικής συλλογικής αγωγής δεν επιφέρει κανένα αποτέλεσμα για τις μεμονωμένες αξιώσεις των καταναλωτών, των οποίων η παραγραφή εξακολουθεί να τρέχει, καθώς μια τέτοιου είδους νομοθετική επιλογή θα εμφανιζόταν πραγματικά αντιφατική, αφού θα επέτρεπε την κατ' εξαίρεση διεύρυνση των υποκειμενικών ορίων του δεδικασμένου χωρίς κανένα πρακτικό αντίκρισμα σε απαιτήσεις που μέχρι το αμετάκλητο της απόφασης επί της συλλογικής αγωγής θα έχουν ήδη παραγραφεί.

V. Αντί συμπεράσματος

Οι διατάξεις που εισάγουν την συλλογική αποζημιωτική αγωγή είναι γεγονός ότι δεν χαρακτηρίζονται από συστηματική συνοχή και δογματική σαφήνεια. Ενδεχομένως, το γεγονός ότι εντάχθηκαν στο σχετικό σχέδιο νόμου στην ύστερη φάση

της τελικής του διαμόρφωσης, να μην επέτρεψε την επιβεβλημένη νομοπαρασκευαστική τους επεξεργασία. Η παραπάνω ερμηνευτική προσέγγιση επιδιώκει να αναδείξει το περιεχόμενό τους κατά τρόπο που να επικυρώνει το σκοπό του νομοθέτη.

Με τις παραπάνω διατάξεις η ελληνική έννομη τάξη εισάγει έναν νέο θεσμό, απαντώντας στη σύγχρονη πρόκληση για την επιδίωξη ενός ευχερέστερου και αποτελεσματικότερου συστήματος αποζημίωσης των καταναλωτών. Είναι, ωστόσο, βέβαιο ότι ο θεσμός χρήζει περαιτέρω νομοθετικής συμπλήρωσης και εδραίωσης για να ανταποκριθεί στις προσδοκίες που τον συνοδεύουν. Θα μπορούσε κανείς ενδεικτικά να αναφέρει ότι είναι ενδεδειγμένη και εν προκειμένω η έναντι και των λοιπών προμηθευτών που ακολουθούν την ίδια παράνομη συμπεριφορά επέκταση της ισχύος των έννομων συνεπειών της απόφασης, ακόμη κι αν αυτοί δεν ήταν διάδικοι (πρβλ. παρ. 20, εδάφιο 3), έτσι ώστε η εν λόγω διαδικασία ικανοποίησης να μπορεί να εφαρμοσθεί για το σύνολο του καταναλωτικού κοινού που ζημιώνεται από την παράνομη συμπεριφορά. Τούτο άλλωστε επιβάλλεται και για λόγους ίσης μεταχείρισης και συμμετοχής των επιχειρήσεων στον ανταγωνισμό καθώς διαφορετικά η εναγόμενη επιχείρηση θα μπορούσε να βρεθεί σε δυσμενέστερη θέση απέναντι στις ανταγωνίστριές της σε βάρος των οποίων δεν θα εκδοθεί αντίστοιχη απόφαση. Η απόφαση επί της εν λόγω αγωγής μπορεί και οφείλει εξάλλου να αποτελεί τίτλο εκτελεστό και για απαιτήσεις που γεννούνται και μετά την έγερση της αγωγής (ακόμη και μετά την έκδοση της απόφασης επ' αυτής). Άλλωστε, ο δικαστής που εκδίδει τη διαταγή πληρωμής λαμβάνει υπόψη το εκάστοτε ισχύον δίκαιο, ενώ οι προμηθευτές έχουν τη δυνατότητα να αμυνθούν με το ένδικο μέσο της ανακοπής. Για την ενεργοποίηση της προβλεπόμενης διαδικασίας για την ικανοποίηση του καταναλωτή θα έπρεπε να αρκεί κατά κανόνα η έκδοση τελεσίδικης απόφασης. Όχι λιγότερο σημαντικές είναι ρυθμίσεις για τη δημοσιότητα και τη διαφάνεια στην άσκηση της εν λόγω αγωγής ώστε να έχουν τη δυνατότητα παρέμβασης στη δίκη και λοιποί προμηθευτές για τους οποίους θα μπορούσαν να προκύψουν έννομες συνέπειες ή και άλλες ενώσεις καταναλωτών. Αυτές και άλλες διευκρινίσεις, διορθώσεις και συμπληρώσεις των υφιστάμενων διατάξεων¹⁰ θα επιτρέψουν να αναδειχθεί και να αποτιμηθεί η εμβέλεια και η αποτελεσματικότητα του επιλεχθέντος συστήματος για την ένδικη συλλογική ικανοποίηση των αξιώσεων αποζημίωσης των καταναλωτών, σε σύγκριση μάλιστα με διαφορετικές προσεγγίσεις άλλων έννομων τάξεων.

10. Βλ. Γ. Δέλλιον, Η νέα συλλογική αγωγή του άρθρου 10 παρ. 16 περ. δ' και η επέκταση του «δεδικασμένου» της επ' αυτής δικαστικής απόφασης, Digesta 2008 σελ.